

Kaip dviprasmiški auklėjimo metodai kenkia vaikų raidai

Šiandien mūsų visuomenė susiduria su krize, kurią galėčiau pavadinti „buvimas tėvais“. Dažnai šią krizę pastebiu ir savo darbe, matydama, kaip tėvai siunčia savo vaikams labai skirtingas žinutes, prieštaraujančias viena kitai. Toje žinučių mišrainėje vaikai tikrai pasimeta. Jie pernelyg dažnai gauna „banguojančius“ atsakymus, nes patys tėvai svyruoja tarp kraštutinumų.

Renata KUPŠYTĖ, Klaipėdos pedagoginės psichologinės tarnybos psichologė

Turėdami tik pačias geriausias intencijas savo vaikų atžvilgiu, jie elgiasi su jais kaip su sau lygiais, lyg jie būtų geriausi tėvų draugai. Tai nėra naudinga nei vaikams, nei paties tėvams. Galiu teigti, jog tai netgi yra žalinga. Šokinėjimas nuo vieno kraštutinumo („tu esi vaikas, turi manęs klausyti“) prie kito („tu gi jau didelis, turi prisiminti“) – turėkime omenyje, jog tai nuskamba viename sakinyje – ugdo kartą vaikų, kurie patiria nuolatinį stresą.

Iki paauglystės beveik 45 proc. mūsų paauglių bus diagnozuoti nerimo sutrikimai; maždaug 15 proc. bus diagnozuotas stiprus nerimas; vidutinis amžius, kada galima pastebėti prasidedantį nerimą – 6 metai (nors simptomai pastebimi jau ir ikimokykliniame amžiuje).

Chaotiškas auklėjimas / Prarasti vaikai

Šios problemos šaknis – „chaotiškas arba nenuoseklus auklėjimas“, kuris prasideda nuo ribos tarp vaiko ir suaugusiojo išnykimo. Tai reiškia, jog tėvai gana staigiai pereina prie beveik visų vaiko elgesio aspektų mikrovaldymo. Kitaip tariant, vaikas yra superkompiuteris, o tėvai tampa vieninteliais to superkompiuterio administratoriais. Savo, kaip administratoriaus, teisių vaikas netenka. Kodėl tai kenkia? Iki 8 metų vaikai siekia tėvų patarimų ar „instrukcijų“ apie tai, kaip tvarkyti savo gyvenimą. O kai tėvų duodami patarimai ir veiksmai taip plačiai svyruoja, vaikas lieka vienišas, jaučia gėdą, neturėdamas tos labai reikalingos instrukcijos. Būtent šiais ankstyvaisiais metais tėvų indėlis sukuria visą gyvenimą trunkančio vystymosi pagrindą.

Ekspozicinis neuronų augimas įvyksta iki 5 metų amžiaus. Tuo metu kas 3 sekundes tarp neuronų susidaro 700 naujų sinapsių (jungčių tarp dviejų neuronų). Tokiu būdu gamta suteikia didžiausią potencialą smegenims ir suteikia galimybę priimti ir reaguoti į aplinkos stimulus.

Tūkstančiai raidos tyrimų patvirtina, kad santykiai su tėvais yra pagrindinis dalykas, lemiantis, kuo tas vaikas užaugs. Sąveika tarp tėvų ir vaiko padeda formuoti vaiko smegenų struktūras, kurios valdo emocijas, ugdo įgūdžius, reikalingus

akademinei sėkmei bei komunikacijai socialiniame pasaulyje.

Kai tėvai pereina prie kraštutinių auklėjimo metodų, vaikai sutrinka ir pasimeta. Tai sukuria vaikų kartą, kuri sunkiai priima sprendimus, bijo išbandyti naujus dalykus ir lėtai bręsta.

Galbūt todėl studentų, besimokančių paskutiniuose kursuose, apklausos rodo, kad baigę studijas 85 proc. planuoja grįžti namo. Ekonomika šiam sprendimui yra svarbi, tačiau ir auklėjimo aspektas vaidina ne ką mažesnę vaidmenį. Atsiskyrimas nuo tėvų tampa apsunkintu, nes suaugę vaikai bijo gyventi savarankiškai ir neturi tam įgūdžių.

„Tegul vaikai būna laimingi“

Gyvename eroje „padarykime vaikus laimingus“. Ir tai vyksta nepaisant to, jog yra daugybė tyrimų, įrodančių, kad emocinis ir psichologinis imunitetas bei empatija susiformuoja per iššūkius, drąsą bandyti, suklypti ir vėl atsikelti.

Tai ateina iš to, jog tėvai yra labai užimti. Jie nenori, kad, leidžiant laiką kartu su vaiku, jis būtų nusiminęs. Jie nori, kad,

būnant kartu, vaikai nuolat būtų džiaugsmingi, nes juk to laiko turima tiek nedaug. Tačiau tai neigiamai veikia vaikų (ir tėvų) augimą. Tėvai stengiasi įtikti savo vaikams. Kai vaikai tampa vyresni, tėvai klausosi tos pačios muzikos, perima jų žinučių rašymo žodyną, netgi rengiasi kaip jie, o tai dar labiau ištrina ribas tarp kartų. O kur dar „forever young“ ir „live forever“...

Siekdami užtikrinti, kad „nė vienas vaikas nebūtų liūdnas“, ruošiamo atskiras vaikų norimas vakarienes, kai jie nenori to, ką valgome mes, perkame jiems naujausius elektroninius prietaisus (po keliskart per metus, o gal net per mėnesį). Mes prašome vaikų, kad jie laikytųsi taisyklių, o ne liepiame jų laikytis: „Užsisek saugos diržą, gerai? Ar nemanai, kad laikas miegoti? Prašau, pritildyk muziką, ar gerai? Gal gali nebežaisti žaidimo ir ateiti valgyti?“ Man teko mažas malonumas stebėti, kaip mama savo ketverių metų mergaitę įtraukė į suaugusiųjų diskusiją apie tai, kodėl ji turi ausis batukus, kai lauke buvo 20 laipsnių šaltis ir ledinis vėjas. Mama švelniai dėstė argumentus, kodėl reikia ausis batukus, o jos dukrytė pateikė kontrargumentus, tarp kitko, taip pat labai logiškai, kodėl ji nenori to daryti. Bet lauke buvo 20 laipsnių šaltis ir vėjuota!!! Kokia čia gali būti diskusija?

Tėvų nerimas

Tėvų nerimas skatina didesnę kontrolės poreikį. Tėvai bijo

leisti vaikams eiti namo iš netoliese esančių mokyklų ir jokie duomenys apie visuomenės saugumą šiandien negali pakeisti jų įsitikinimų. Tėvai prašo, kad ekstremalaus sporto įrenginiai būtų pašalinti iš žaidimų aikštelių, nes bijo, kad jų vaikas gali nukristi. Be jokios abejonės, mes visi norime apsaugoti savo vaikus, tačiau šie „apsauginiai“ veiksmai (prieštaraujantys logikai) atneša daugiau žalos nei naudos. Juk tinkama fizinė rizika būtina tam, kad smegenys galėtų išsiugdyti erdvinį suvokimą ir planavimo įgūdžius.

Ankstyvosios vaikystės tyrimų rezultatai rodo, kad rizikuoti – tai tapti nepriklausomu ir įgyti pasitikėjimo savimi, kad vaikai išmoktų vertinti riziką, sužinotų, ką jie gali ir ko negali daryti. Ignoruodami šias esmines raidos galimybes, tėvai atima vaikų teisę išbandyti ir pažinti save. Tai yra kritiniai augimo momentai, kai būtina tam tikra laisvė.

Bus daugiau.

Parengta pagal Tovah P Klein Ph.D. „America's Parenting Crisis Is Harming Our Children“, Center on the Developing Child at Harvard University „Building the Brain's „Air Traffic Control“; Roth, R Assor, Avi, Niemiec, CP, Ryan, RM, Deci, EL. „The emotional and academic consequences of parental conditional regard: Comparing conditional positive regard, conditional negative regard, and autonomy support as parenting practices.“